

Αλέξανδρος Ιόλας

[Δημοσιεύθηκε στο τεύχος 12]

Ο διεθνούς φήμης Έλληνας γκαλερίστας Αλέξανδρος Ιόλας παραμένει ακόμα -10 χρόνια μετά το θάνατό του- ένα ερωτηματικό στη μικρή παράδοση της νεοελληνικής τέχνης.

Παρά τα αρκετά εκτεταμένα δημοσιεύματα του τύπου, καυτό ενδιαφέρον ακόμα και ξένων μελετητών παραμένει μια αμφιλεγόμενη προσωπικότητα που προβληματίζει.

Η πρόσφατη έκδοση της βιογραφίας του με τίτλο «Αλέξανδρος Ιόλας» (εκδόσεις Νέα Σύνορα, Λιβάνη) έρχεται να φωτίσει κάποιες σκιώδεις και μυστικές πλευρές του χαρακτήρα του. Πρόκειται για τις απομαγνητοφωνημένες συνομιλίες με το δημοσιογράφο Γιάννη Σταθούλη στο σπίτι της Αγ. Παρασκευής.

Γυρνώντας πίσω στο χρόνο συναντάμε έναν άνθρωπο ευαίσθητο και συναισθηματικό, ένα παιδί που δε θα συμβιβαστεί ποτέ με το όνειρο του πατέρα του να τον κάνει επιχειρηματία.

«Δεν ήμουν πλασμένος γι' αυτά τα πράγματα», υποστηρίζει. «Θυμάμαι σαν τώρα και δε θα ξεχάσω ποτέ στη ζωή μου όταν σκαστός από το σπίτι είδα τη Μαρίκα Κοτοπούλη που ήρθε στην Αλεξάνδρεια και έπαιζε την Κλυταιμνήστρα. Όχι μόνο μαγεύτηκα, άλλαξε η ζωή μου. Κατάλαβα ότι ήμουν γεννημένος για την τέχνη.»

Μετά από παρότρυνση του Άγγ. Σικελιανού, ο μικρός Αλέξανδρος καταλήγει στην Ευρώπη και ασχολείται με το χορό. Συνεργάζεται με το Θέατρο Σάλτσμπουργκ, την όπερα του Βερολίνου και την Κίρα Νιζίνσκι. Θα μπορούσε να είχε εξελιχθεί σε έναν από τους καλύτερους χορευτές στον κόσμο.

Ένα απρόσμενο όμως γεγονός θα σταθεί η αφορμή να εγκαταλείψει για πάντα το χορό και να ασχοληθεί με τη συλλογή έργων τέχνης. «Μια μέρα εκεί που περπατούσα στο δρόμο, είδα σε μια βιτρίνα έναν πίνακα και, χωρίς να ξέρω γιατί, σταμάτησα μπροστά του.»

Ο Έλληνας μέντορας βρίσκεται ίσως στην καλύτερη περίοδο της ζωής του, όπου τα έχει όλα: νιάτα, ταλέντο, πάθος για δουλειά, επιτυχία, αναγνώριση. Η πρώτη του γκαλερί στην 55η οδό της Ν. Υόρκης είναι μόνο η αρχή μιας πετυχημένης συνέχειας στο Παρίσι, τη Βηρυτό, τη Γενεύη, το Μιλάνο, τη Μαδρίτη, τη Ρώμη, τη Ζυρίχη. Το διάστημα αυτό ο Ιόλας δουλεύει ασταμάτητα, οργανώνει εκθέσεις σ' όλο τον κόσμο, ανοίγει τη μια γκαλερί πίσω από την άλλη και μοιράζει το χρόνο του ανάμεσα στη δουλειά και σε αξέχαστες, όπως ο ίδιος λέει, νυχτερινές εξορμήσεις στο τότε μαγευτικό Παρίσι, στο ερωτικό Βερολίνο και στην προκλητική Ν. Υόρκη.

Σε κάποιο σημείο του βιβλίου αναφέρει: «Δύο πράγματα σημάδεψαν τη ζωή μου: η τέχνη και ο έρωτας. Ποτέ δεν έκρυψα ότι είχα τα ωραιότερα αγόρια που κυκλοφορούσαν. [...] Από μικρό παιδί με τραβούσε το αντρικό σώμα. Ο πρώτος άντρας που μ' έμαθε να μην ντρέπομαι γι' αυτό που είμαι ήταν ο Άγγελος Σικελιανός.»

Ο Ιόλας ποτέ δε φοβήθηκε να δηλώσει ανοιχτά την ομοφυλοφιλία του. Δυστυχώς η ειλικρίνειά του θα δώσει τροφή στα ΜΜΕ τα οποία θα προσπαθήσουν προς το τέλος

της ζωής του να διασύρουν το όνομά του.

Τα πρωτοσέλιδα της εποχής έγραφαν για «ρωμαϊκά όργια στο σπίτι του ανώμαλου συλλέκτη». Η Αυριανή θα φτάσει στο σημείο να δημοσιεύσει το τηλέφωνό του, παροτρύνοντας τους αναγνώστες να παίρνουν και να τον βρίζουν.

Το θέμα θα πάρει μεγάλες διαστάσεις και θα φτάσει μέχρι τα δικαστήρια με τον Ιόλα να κατηγορείται για παραβίαση του νόμου περί ναρκωτικών, ακολασία με νεαρούς άντρες και παράνομη εμπορία αρχαιοτήτων.

Κανείς δε θα μάθει ποτέ κατά πόσο αληθεύουν όλες αυτές οι φήμες γύρω από τη ζωή του. Οι δηλώσεις των καλλιτεχνών που γνώρισαν τον Ιόλα παραμένουν πάντα επιφυλακτικές και συγκρατημένες. Ο ζωγράφος Κ. Τσόκλης είχε πει κάποτε: «Ήταν γοητευτική προσωπικότητα ο Ιόλας, αλλά ήθελε να υποτάσσει τους καλλιτέχνες του. Εξευτέλιζε το Φασιανό. Τον σήκωνε τρεις η ώρα το πρωί και του έλεγε: “Έλα στη γκαλερί να ζωγραφίσεις ένα νέο αγόρι που έχω σήμερα μαζί μου”, και έτρεχε ο Αλέκος να ζωγραφίσει τον γκόμενο του Ιόλα.»

Ο Ακριθάκης σε ερώτηση γύρω από το χαρακτήρα του Ιόλα θα προσθέσει: «Δεν υπήρξε πιο αδίστακτο πλάσμα στην ιστορία της τέχνης, πιο δικτατορικό, πιο σκληρό και συγχρόνως πιο εύθραυστο. Ήταν πολύ δίκαιος ο Ιόλας.»

Τον ίδιο δε φαίνεται να τον απασχολούν όλα αυτά. Εξάλλου το διάστημα αυτό ο ηλιωμένος πια συλλέκτης αποφασίζει να υλοποιήσει το μεγάλο του όνειρο: τη δημιουργία ενός μουσείου μοντέρνας τέχνης στη Θεσσαλονίκη: «Να αφήσω κάτι στην πατρίδα μου με το οποίο θα με θυμούνται.»

Τα σχέδια ετοιμάστηκαν και ο ίδιος έδωσε 65 έργα της συλλογής του σαν δωρεά στο Μουσείο. Δεν πρόλαβε όμως να το δει ποτέ τελειωμένο. Τον πρόλαβε ο θάνατος στις 8 Ιουνίου 1987. Το ιατρικό ανακοινωθέν αναφέρει ότι πέθανε από το σύνδρομο του Aids.

Το μουσείο που ετοίμαζε ο Ιόλας σε ένα εγκαταλελειμμένο εργοστάσιο στη βιομηχανική περιοχή της Σίνδου Θεσ/νίκης έμεινε τελικά στα προσχέδια. Δημιουργήθηκε ένα άλλο στο χώρο της Διεθνούς Έκθεσης, το οποίο ανακαινίσθηκε πρόσφατα και προσφέρει σημαντικές εκθέσεις μοντέρνων καλλιτεχνών.

Τα έργα που έδωσε σαν δωρεά στο μουσείο, εκτέθηκαν για πρώτη φορά τον Ιούνιο σε μια έκθεση του ΟΠΠΕ-Θ'97 στο διατηρητέο Κτίριο της Τράπεζας Μακεδονίας-Θράκης.

Έχουν περάσει πάνω από 10 χρόνια και δεν υπάρχει ένας χώρος για τη μόνιμη τοποθέτηση των αποκτημάτων του μουσείου. Είναι καιρός να δοθούν τα έργα στο κοινό.

Θα ήταν το λιγότερο που θα μπορούσε να γίνει για να τιμήσουμε τη μνήμη και την προσφορά του Ιόλα στην πόλη.

Γιώργος Τσιτιρίδης